

EVA STRÖM

A kék szellőrőzsa

Elsa Rosenquistnek (1889–1972)

Akarod, hogy elmondjak mindent, ami csak történt? Meséljek az új háborúkról, a szivárgó atomerőművekről, a torzszülött csecsemőkről? Errefelé köd van, húsz év telt el – nem, huszonöt, és nem tudom, szeretnéd-e megismerni magad, de a tizenhárom éves lányok tovább írják naplójukat. Beszélgetésünket előbb egy agyvérzés szakította meg, aztán egy temetés. Először áttértek a tantuszos telefonra, később a telefonkártyára, de ma már mindig van nálam mobiltelefon. „A hívott szám pillanatnyilag nem kapcsolható”. Fölsietek a kopott kőlépcsőkön, elsietek a lépcsőházban dohányzó nők mellett, és a kék szellőrőzsát vázástul a rozoga asztalra teszem. Itt van minden csecsemő. A sötét szirmok fölé hajolok. Itt találom a neved.

Tárló

*Egy pár papucs, egy borostyán nyakék,
egy rózsafüzér,
egy Ravensbrückből való olvasó?
Egy kis tű borostyánkő dísszel.*

*Jegyzetomb, tintával sűrűn teleírt
lapok, egy Ámen,
egy pár elnyűtt bakancs,
és mindez alatt négy csíkos, durva szövésű
lágering.*

Egybenőve

Az ablakban az őszirózsák alatt áll az ikon: a Madonna arca szinte egybenőtt a Gyermekével. Egyesültek, ahogy a trieri székesegyház a Liebfrauenkirchével. A Szűzanya pillantása komor és elutasító az arany apácáfátyol mögött, mintha azt mondaná: ez az én gyermekem, kizárólag az enyém. A Kisdéd pedig úgy kapaszkodik anyja nyakába, akár egy cerkófmajom, bal karjával szorosan öleli, hogy le ne csússzon róla. Két csupasz lába homályban dereng az aranyozott ruha fodrai között, a Madonna vékony ujjai úgy tartják, mintha üvegből volna. Vilniusban ült így a fekete Madonna az utcán átívelő boltív fölött, épp ilyen aranyruhában, ugyanilyen koronával a fején, csak épp gyermeke nélkül, magányosan. Mintha elvették volna tőle a Kisdedet. Talán azért, mert olyan sokan tolongtak a kopott kőlépcsőkön, duzzadó imáikkal, emelkedő zsolozsmáikkal. Itt sirtak az emberek, nyíltan, hangtalanul és fölszabadultan.

Liebfrauenkirche

*A szerelmes asszony anorexiásan jött
haza, valami szörnyűség történhetett vele,
talán a halál érintette meg jégkezével.
Percenként írt levelet kedvesének,
de mindig másra, bármire, hol a tenyerére, hol egy falevéltre, hol a levegőbe,
és mindegyik levele így kezdődött: Mon amour, ce n'est pas de luxe qui me manque...*

*Mon amour, a halál egy nagy csokor sárga liliom
és kék sisakvirág a menyasszonyi fátyolba tűzve.
A virágkereskedés igyekszik fölkatatni a címzettet, aki
mosdik, eszik és beszél, beszél kétségbeesetten,
Európa városai fáradtan hátradőlnek,
a templomok egybeépülnek az évszázadokkal,
és a székesegyházak előtt kinyújtott kézzel ácsorognak a koldusok,
tenyerük hús-csurgóvá lényegül át.*

*Szerelmem, nekem igazából nem a városok hiányoznak,
és nem a kövek és nem a kihalt fajok,
kiáltásukat hallod szüntelenül a hegyek gerince fölött,
hajóikat látod ott, ahol a folyók egymásba ömlenek,
keresztülsetálsz a téren, közelebb akarsz kerülni az emberi magányhoz,
felütöd a létező kézikönyveket,
és azt látod, hogy a bennük lévő szavak fele megszökött.*

Jávorszky Béla fordításai

Eva Ström a kortárs svéd líra egyik legkiemelkedőbb alakja, 1947-ben született Lidingöben. Orvosnak tanult, 1974–88 között orvosként működött, majd szabadfoglalkozású író és irodalomkritikus lett. Korán debütált, első kötete 1977-ben látott napvilágot, ezt követően sűrű egymásutánban jelentek meg művei. 2010-ben beválasztották a Svéd Királyi Akadémia tagjai közé. Megkapott szinte minden fontos hazai irodalmi díjat, 2002-es *Revbenstäderna* (*Borda-városok*) című kötetével pedig elnyerte az Északi Tanács irodalmi nagydíját. Legutóbbi, *Utskuret ur ett större träd* (*Egy nagyobb fából kivágva*, 2013) című kötetében többek között magyarországi útján szerzett benyomásainak ad hangot. Eva Ström verseit nagyfokú líraiság, ugyanakkor a világ dolgainak racionális szemrevételezése jellemzi. Nem idegen tőle a túlfűtöttség, egyfajta sámánizmus sem (Steinkind), bár újabb kötetekben intellektuálisabb irányba fordult, hangja némileg elkomorult, témáit beárnyékolta a sok átélt szenvedés és halál. Fontos eleme költészetének a szakralitás és a transzcendens értékek feltétlen tisztelete. Regényeket, esszéket és drámákat is írt, valamint terjedelmes monográfiában örökölte meg egyik nagy példaképe, Edith Södergran finnországi svéd költő életét és munkásságát. Összeállításunk – mely elsősorban legfrissebb verseiből ad ízelítőt – része a Magyar Napló gondozásában rövidesen megjelenő válogatásnak.